

บทที่ 2 WTO กับมาตรการทางการค้า

2.1 ความนำ

การพัฒนาด้านการค้าระหว่างประเทศ ได้มีวิวัฒนาการมามากกว่า 50 ปี นับตั้งแต่ถือกำเนิดแกตต์ (GATT หรือความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า) ในปี 2490 จนกระทั่งการเจรจาที่เปิด (การเจรจาอบูรุกวัย) ในปี 2529 และเสร็จสิ้นในปี 2537 ซึ่งสินค้าเกษตรเป็นเรื่องหนึ่งที่มีการเจรจายังไม่สิ้นสุด ต้องมีการเจรจาต่อเนื่องอีกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาวของการปฏิรูปการค้าสินค้าเกษตรของโลกให้มีความเสรีและเป็นธรรมยิ่งขึ้น และจากการเจรจาอบูรุกวัย ได้ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ในปี 2538 โดยยกฐานะความตกลงแกตต์ ซึ่งเป็นเพียงสัญญาการค้าระหว่างประเทศ ให้มีฐานะเป็นองค์การระหว่างประเทศ เพื่อกำกับดูแลและติดตามการปฏิบัติตามความตกลงต่างๆ ที่เป็นผลจากการเจรจาอบูรุกวัย และเพื่อเป็นเวทีสำหรับการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศ (ประวัติความเป็นมาและถือกำเนิดขององค์การการค้าโลก มีรายละเอียดในภาคผนวกบทที่ 2)

2.2 ความตกลงทางการค้าภายใต้แกตต์ (GATT)

แกตต์ (GATT) หรือความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade; GATT) เกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2490 (ค.ศ 1947) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการค้าของโลกให้ดำเนินไปได้อย่างเสรีและตั้งอยู่บนฐานที่มั่นคง โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

(1) การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation; MFN) ต้องปฏิบัติต่อประเทศอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกัน การให้สิทธิประโยชน์ เช่น ลดภาษีแก่ประเทศใดประเทศหนึ่ง ต้องให้สิทธิประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกอื่นด้วยเช่นกัน

(2) การปฏิบัติเยี่ยงชาติ (National-Treatment; NT) สินค้าท้องถิ่นและสินค้านำเข้า ต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน เช่น การเก็บภาษีสรรพสามิต หรือภาษีมูลค่าเพิ่มต้องเก็บจากสินค้าท้องถิ่นและสินค้านำเข้าในอัตราที่เท่ากัน เป็นต้น

(3) หลักความโปร่งใส (Transparency) การดำเนินนโยบาย มาตรการทางการค้า รวมทั้งกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศภาคีใดๆ จะต้องมีความโปร่งใสชัดเจนและมีการตีพิมพ์เผยแพร่

(4) กลุ่มครองอุตสาหกรรมภายในด้วยภาษีศุลกากรเท่านั้น (Protection through Tariff only) แกตต์ไม่ห้ามการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน แต่ได้กำหนดไว้ว่าถ้าจะคุ้มครองแล้ว ควรใช้มาตรการทางด้านภาษีศุลกากรเท่านั้น จะใช้มาตรการกีดกันการค้าอื่นๆ ไม่ได้ เว้นแต่มาตรการนั้นจะสอดคล้องกับเงื่อนไขของแกตต์

(5) ผูกพันข้อลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากร (Tariff Binding) เมื่อแกตต์เปิดโอกาสให้ใช้มาตรการด้านภาษีศุลกากรเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ แกตต์จึงกำหนดหลักการให้ประเทศภาคี จำต้องผูกพันอัตราภาษีอากร (Binding) ที่เกิดจากการเจรจาแลกเปลี่ยนข้อลดหย่อนอัตราภาษีระหว่างกัน เพื่อเป็นสัญญาว่าในอนาคตจะไม่มีการเพิ่มอัตราภาษีศุลกากรให้สูงขึ้นกว่าที่ได้ตกลงกันไว้

(6) ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม (Promoting Fair Trade) แกดต์มุ่งเน้นให้มีการแข่งขันที่เป็นธรรมโดยไม่สนับสนุนการทุ่มตลาด (Anti-Dumping) และการให้การอุดหนุน (Subsidy)

(7) ห้ามจำกัดปริมาณนำเข้าสินค้า (Prohibition of Quantitative Restrictions) ในหลักการแกดต์ไม่อนุญาตให้ใช้มาตรการจำกัดปริมาณนำเข้า เนื่องจากเป็นการกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรง แต่แกดต์มีข้อยกเว้นให้จำกัดปริมาณนำเข้าได้ ในกรณีที่ประเทศภาคีมีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน และเมื่อพ้นวิกฤติหรือปัญหาแล้ว ต้องยกเลิกการจำกัดปริมาณนำเข้า

(8) ขอม่อนผัน (Waiver) และการใช้มาตรการคุ้มกันกรณีฉุกเฉินและจำเป็น (Possible Emergency Action) แกดต์อนุญาตให้ประเทศภาคีขอม่อนผันจากการปฏิบัติตามข้อผูกพันได้ หากประสบปัญหาเศรษฐกิจและการค้า

(9) การรวมกลุ่มประเทศเพื่อลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายการค้า (Regional Trading Arrangement) แกดต์อนุญาตให้มีการรวมกลุ่มเพื่อนำไปสู่การค้าเสรี ซึ่งเป็นข้อยกเว้นการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง

(10) การยุติข้อพิพาท (Dispute Settlement) หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างประเทศภาคี แกดต์ได้กำหนดให้มีการหารือระหว่างกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว หากยังไม่สามารถตกลงกันได้ แกดต์จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยนำข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติข้อพิพาท โดยจัดตั้งคณะลูกขุน (Panel) ขึ้นมาพิจารณาข้อสรุป

(11) ให้อิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนา (Special Conditions for Developing Countries) เนื่องจากประเทศภาคีของแกดต์ ประมาณ 2 ใน 3 เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจต่ำ แกดต์จึงหาทางช่วยเหลือประเทศเหล่านี้ให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น

2.3 ประเด็นสำคัญจากการเจรจาอบอุรุกวัย ในกรณีของสินค้าเกษตร

(1) จากการเจรจาการค้าอบอุรุกวัย สินค้าเกษตรทั้งหมด จะต้องปฏิบัติภายใต้ข้อตกลงสินค้าเกษตร ทำให้สินค้าเกษตรต้องพึ่งพากลไกตลาดมากขึ้น ตามข้อตกลงกำหนดให้ทุกประเทศต้องลดหรือเลิกการกีดกันทางการค้า รวมทั้งการบิดเบือนตลาดสินค้าจากการใช้มาตรการอุดหนุนการผลิต การส่งออก ภายใต้เวลาและเงื่อนไขที่กำหนดไว้จะต้องปรับเปลี่ยนมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรเป็นมาตรการภาษีศุลกากร ดังนั้น ราคาสินค้าอาหารในตลาด โดยทั่วไป จะมีการปรับตัวสูงขึ้น ตามต้นทุนที่ผู้ผลิตจะต้องรับภาระ เช่น ข้าว เนื้อสัตว์ เป็นต้น

(2) มีการนำความตกลงว่าด้วยการกำหนดมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาใช้โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยแต่ละประเทศสามารถกำหนดระดับมาตรฐานที่สูงกว่ามาตรฐานสากลได้ หากมีเหตุผลอันสมควร และหาข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้มาสนับสนุน ซึ่งปัจจุบันมีบางประเทศได้นำมาตรการสุขอนามัยมาใช้เป็นข้อกีดกันในทางการค้า เช่น สหภาพยุโรป กำหนดปริมาณสาร Benzoic acid ในกุ่มตัมสุก 2 ระดับ คือ ร้อยละ 0.2 และ 0.6 ซึ่งมีผลกระทบต่อส่งออกสินค้ากุ่มตัมสุกของไทย เนื่องจากร้อยละ 0.2 ไม่สามารถรักษาคุณภาพของกุ่มตัมสุกไว้ได้ เป็นต้น

(3) ภายหลังจากเจรจาอบอุรุกวัย ได้ส่งผลให้มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด

2.4 องค์การการค้าโลก (WTO) : บทบาทหน้าที่และหลักปฏิบัติ

ภายหลังจากการเจรจาออร์กุวัย ได้ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization; WTO) โดย Marrakesh Agreement เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 มีสำนักงานงานตั้งอยู่ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปัจจุบันมีสมาชิก 148 ประเทศ (ณ วันที่ 30 เมษายน 2548) องค์การการค้าโลกเป็นองค์การระหว่างประเทศที่รับผิดชอบการกำหนดกฎเกณฑ์ทางการค้าระหว่างประเทศ โดยมีหน้าที่หลัก 3 ประการ ดังนี้

(1) เป็นเวทีสำหรับการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศ

- องค์การการค้าโลกเกิดขึ้นจากการเจรจาและทุกอย่างที่ทำ เป็นผลมาจากการเจรจา
- เมื่อประเทศสมาชิกประสบอุปสรรคทางการค้า การเจรจาภายใต้องค์การการค้าโลก จะช่วยให้ระบบการค้าเสรีมากขึ้น
- องค์การการค้าโลก ไม่ใช่เวทีที่เปิดเสรีทางการค้าเพียงอย่างเดียว บางกรณีกฎระเบียบขององค์การการค้าโลก ยังสนับสนุนให้มีอุปสรรคทางการค้า เช่น การปกป้องผู้บริโภค หรือการป้องกันโรคระบาด เป็นต้น

(2) เป็นเวทีกำหนดกฎระเบียบทางการค้า องค์การการค้าโลกมีความตกลงด้านการค้าหลายเรื่อง ซึ่งถือเป็นกฎพื้นฐานสำหรับการค้าระหว่างประเทศ ภายใต้ความตกลงเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ผลิตผู้ส่งออกและผู้นำเข้า สามารถดำเนินธุรกิจได้โดยสะดวก พร้อมกับให้รัฐบาลในแต่ละประเทศสามารถดำเนินนโยบายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมได้โดยไม่ขัดแย้งกัน

(3) องค์การการค้าโลก เป็นเวทีระงับข้อพิพาททางการค้า ซึ่งช่วยให้ระบบการค้าของโลกดำเนินไปได้ด้วยความเป็นธรรม

องค์การการค้าโลกมีโครงสร้างองค์กร ที่ประกอบด้วยองค์กรสูงสุดในการตัดสินใจ (ประกอบด้วยที่ประชุมระดับรัฐมนตรี และคณะมนตรีทั่วไป) และองค์กรระดับรองจากองค์กรสูงสุด (ประกอบด้วย 6 คณะกรรมการ) ดังแสดงในรูปที่ 2-1 โดยมีหลักปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

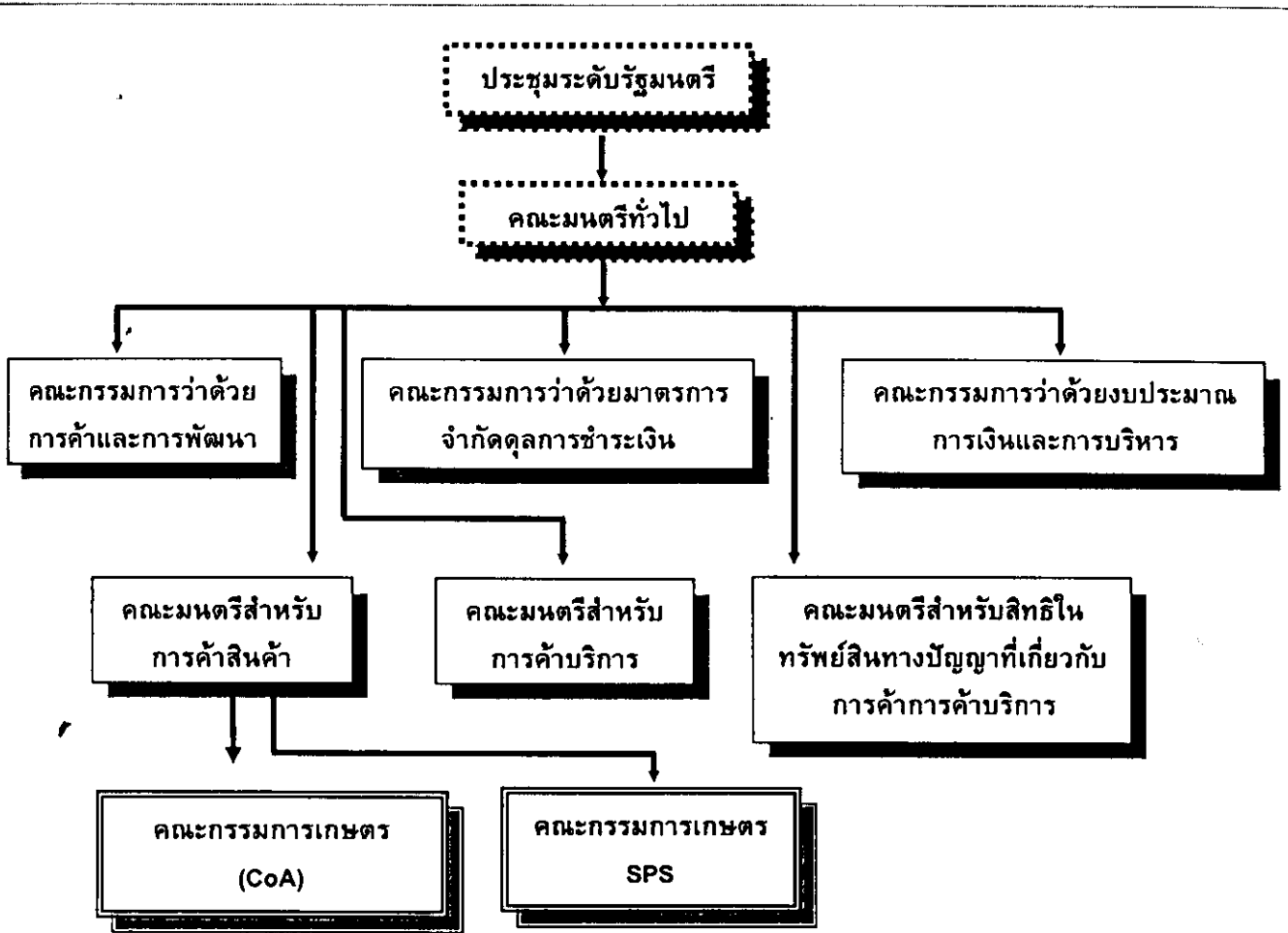
(1) ดำเนินนโยบายด้านการค้าโดยไม่เลือกปฏิบัติ บนหลักการใหญ่ 2 ประการ คือ

- การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation; MFN)
- การปฏิบัติเยี่ยงชาติ (National-Treatment; NT)

(2) ทำให้ระบบการค้าเสรีผ่านการเจรจา โดยการเจรจาภายใต้องค์การการค้าโลกพยายามที่จะลดอุปสรรคทางลงให้มากที่สุด ทั้งอุปสรรคทางด้านการค้า ทางด้านภาษี และอุปสรรคทางการค้าที่มีไม่ภาษี เช่น การจัดการนำเข้ารูปแบบต่างๆ เป็นต้น

(3) ต้องเป็นระบบการค้าที่คาดการณ์ได้โดยการผูกพันและมีความโปร่งใส ประเทศสมาชิกต้องมีการผูกพัน (binding) ว่าจะไม่ดำเนินการใดๆ นอกเหนือจากที่ได้ผูกพันไว้ นอกจากนี้ ต้องมีการแจ้งนโยบายทางการค้าและผลการดำเนินการต่อสาธารณะและต่อองค์การการค้าโลก

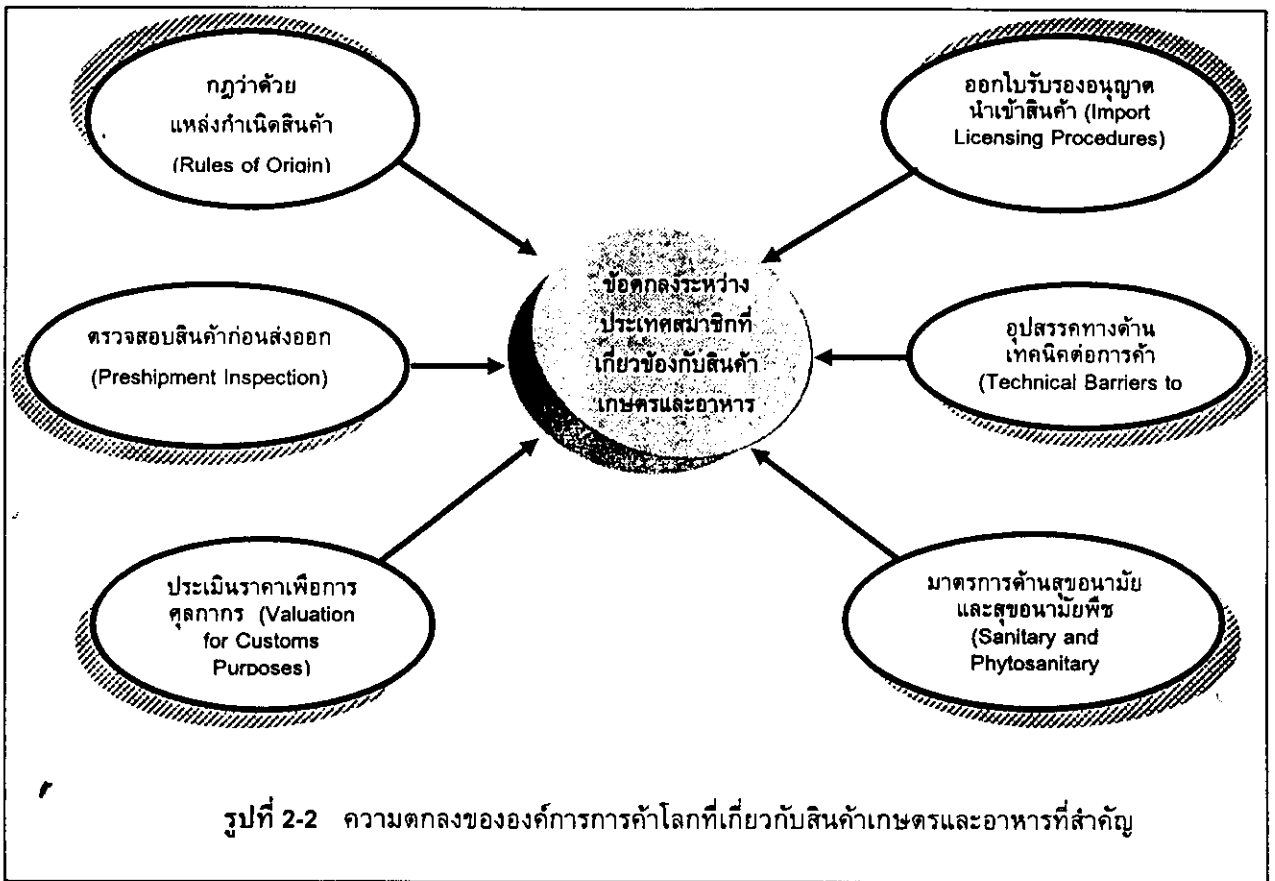
(4) ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม องค์การการค้าโลกมีกฎระเบียบที่กำหนดว่าการค้าเป็นการค้าอย่างใดเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม ขณะนี้การค้าในทางการค้าที่องค์การการค้าโลกถือว่าไม่เป็นธรรม ได้แก่ การทุ่มตลาดและการอุดหนุน ซึ่งอนุญาตให้มีการตอบโต้ได้

รูปที่ 2-1 โครงสร้างองค์กรขององค์การการค้าโลก

2.5 ความตกลงขององค์การการค้าโลกที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรและอาหาร

กรอบความตกลงขององค์การการค้าโลก ที่สำคัญที่เกี่ยวกับการค้าเกษตรและอาหารระหว่างประเทศ คือ ความตกลงเรื่องการค้าและการบริการ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบในการส่งออกและนำเข้า ที่มีผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรและอาหารระหว่างประเทศ ได้แก่ ความตกลงพหุภาคีขององค์การการค้าโลก 6 ความตกลง ดังแสดงในรูปที่ 2-2

2.5.1 ความตกลงว่าด้วยกฎเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Agreement on Rules of Origin)

ความตกลงว่าด้วยกฎเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Agreement on Rules of Origin) เป็นความตกลงที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกฎแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) เพื่อนำมาใช้กับวัตถุดิบหรือสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศ โดยประเทศผู้ส่งออกสินค้าจะต้องแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certification of Origin) ในพิธีการนำเข้าสินค้าที่ด่านศุลกากร

หลักการพื้นฐานของการสร้างกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า สรุปได้ดังนี้

(1) การพิจารณากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ต้องอยู่บนพื้นฐานของการจำแนกประเภทสินค้าออกเป็นหมวด ตอน ประเภท หรือประเภทย่อย ตามระบบฮาร์โมนิซขององค์การศุลกากรโลก

(2) แหล่งกำเนิดของสินค้าซึ่งถือว่าได้มาจากประเทศหนึ่งทั้งหมด (Wholly Obtained Goods) ได้แก่ ประเทศที่สินค้านั้นได้มา

(3) กรณีสินค้าผ่านกระบวนการผลิต ประเทศที่จะได้รับการพิจารณาให้เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้าที่ผลิตได้ จะต้องเป็นประเทศที่สินค้าได้ผ่านกระบวนการที่ทำให้สินค้านั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่มากเพียงพอ (Substantial Transformation) หรือเปลี่ยนแปลงที่มากเพียงพอจากเดิมเป็นครั้งสุดท้าย หากมีประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้านั้น

(4) กรณีสินค้านำเข้ามาในประเทศหนึ่งแล้วนำไปผ่านกระบวนการเพียงเล็กน้อย (Minimal Operations or Processes) สินค้านั้นจะไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้แหล่งกำเนิดในประเทศที่ผ่านกระบวนการเพียงเล็กน้อย

2.5.2 ความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบก่อนส่งออก (Agreement on Preshipment Inspection)

ความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบก่อนส่งออก มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกรอบในการตรวจสอบการส่งออก เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ทั้งในด้านการดำเนินการตรวจสอบและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก รวมถึงเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และยุติธรรมในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างผู้ส่งออกกับหน่วยงานตรวจสอบ และเพื่อสนับสนุนมาตรการที่จะก่อให้เกิดการค้าเสรีและการขยายตัวของการค้าโลก โดยไม่กระทบต่อการตรวจสอบก่อนการส่งออกที่จะทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งออกหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน

ความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบก่อนส่งออก ได้กำหนดให้ใช้บังคับในกรณีการตรวจสอบก่อนการส่งออกในประเทศสมาชิกทั้งหมด ไม่ว่าจะการตรวจสอบนั้น จะเป็นไปตามสัญญาหรือตามคำสั่งของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาล ก็ตาม ทั้งนี้ กิจกรรมของการตรวจสอบก่อนส่งออก เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพ ปริมาณ ราคา รวมถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราและข้อกำหนดทางการเงิน และ/หรือ ประเภทของสินค้าตามพิกัดอัตราศุลกากรที่จะส่งออกไปยังดินแดนของประเทศที่กำหนดให้ดำเนินการตรวจสอบ สำหรับหน่วยตรวจสอบก่อนการส่งออก ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กรที่มีสัญญาหรือกำหนดโดยประเทศสมาชิก ให้เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบ

สาระสำคัญหลักในความตกลงการตรวจสอบก่อนการส่งออก คือต้องไม่เลือกปฏิบัติ สถานที่ตรวจสอบ มาตรฐาน ความโปร่งใส ความลับทางธุรกิจ ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ความล่าช้า และการตรวจสอบราคา

2.5.3 ความตกลงว่าด้วยการประเมินราคาเพื่อการศุลกากร (Agreement on Valuation for Customs Purposes)

ความตกลงว่าด้วยการประเมินราคาเพื่อการศุลกากร เป็นความตกลงที่จะทำให้วิธีการประเมินราคาเพื่อการศุลกากรเป็นรูปแบบเดียวกัน มีความแน่นอน โดยอยู่บนพื้นฐานของมูลค่าที่แท้จริง (Actual Value) ซึ่งตามความตกลงฯ ได้กำหนดวิธีการประเมินราคาได้ 6 วิธีหลัก คือ ใช้ราคาซื้อขายของที่นำเข้า ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน ราคาซื้อขายของที่คล้ายกัน ราคาหักทอน ราคาคำนวณ และราคาย้อนกลับ ซึ่งเป็นกรอบที่ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกต้องนำไปสู่การปฏิบัติ

2.5.4 ความตกลงว่าด้วยวิธีการดำเนินการออกใบอนุญาตนำเข้า (Agreement on Import Licensing Procedures)

ความตกลงว่าด้วยวิธีการดำเนินการออกใบอนุญาตนำเข้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้กระบวนการอนุญาตต่างๆ เป็นไปโดยโปร่งใส และคาดการณ์ได้ (A transparent and predictable manner) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเท่าเทียมกันระหว่างประเทศสมาชิก

2.5.5 ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade, TBT)

ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT) เป็นความตกลงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อบังคับทางเทคนิค มาตรฐาน และกระบวนการประเมินความสอดคล้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยมุ่งสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานระหว่างประเทศและระบบการประเมินที่สอดคล้องกัน เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้มาตรการตรวจสอบที่เข้มงวดโดยมีเจตนาแอบแฝงเพื่อการกีดกันทางการค้า โดยข้อบังคับทางเทคนิคที่จะใช้บังคับแก่สินค้านำเข้า จะต้องเป็นข้อบังคับทางเทคนิคที่ใช้สำหรับสินค้าชนิดเดียวกันกับที่ผลิตภายในประเทศหรือที่นำเข้ามาจากประเทศที่สาม และเป็นข้อบังคับทางเทคนิคที่มีวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม (Legitimate objective) เท่านั้น

“ข้อบังคับทางเทคนิค” หมายถึง เอกสารที่อธิบายถึงลักษณะผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิต และวิธีการผลิตที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้นรวมถึงข้อกำหนดการบริหารที่ใช้อยู่ ซึ่งเป็นกฎข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม โดยอาจรวมหรือระบุโดยเฉพาะถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ สัญลักษณ์ การบรรจุหีบห่อ การทำเครื่องหมายหรือการปิดฉลากที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต หรือวิธีการผลิต

“มาตรฐาน” หมายถึง เอกสารที่ได้รับการเห็นชอบโดยองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งระบุกฎข้อบังคับ แนวทาง หรือลักษณะของผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการและวิธีการผลิตที่เกี่ยวข้อง ที่ใช้โดยทั่วไป ซึ่งไม่ได้เป็นข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม โดยอาจจะรวมหรือระบุโดยเฉพาะถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ สัญลักษณ์ การบรรจุหีบห่อ การทำเครื่องหมายหรือการปิดฉลากที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตหรือวิธีการผลิตด้วย การกำหนดและการบังคับใช้มาตรฐาน ต้องเป็นไปตามประมวลข้อปฏิบัติในการออกและบังคับใช้มาตรฐาน ซึ่งกำหนดให้ใช้หลักปฏิบัติคนชาติและหลักปฏิบัติเสมือนชาติได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง กล่าวคือ มาตรฐานที่กำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์จากประเทศสมาชิกอื่นจะไม่แตกต่างจากมาตรฐานที่กำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันที่ผลิตภายในประเทศ และผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันจากประเทศที่สาม การกำหนดมาตรฐานจะต้องไม่เป็นการกำหนดเพื่อให้เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ ในกรณีที่มีมาตรฐานระหว่างประเทศ ให้ใช้มาตรฐานระหว่างประเทศนั้น

“การประเมินความสอดคล้องของข้อบังคับทางเทคนิคและมาตรฐาน” หมายถึง วิธีการสำหรับการสุ่มตัวอย่าง การทดสอบและการตรวจสอบ การประเมิน การพิสูจน์ความถูกต้องและการรับรองความสอดคล้อง การจดทะเบียน การรับรองเป็นทางการและให้การรับรอง รวมถึงการใช้วิธีการต่างๆ ดังกล่าวร่วมกัน โดยมีหลักการดังนี้

- (1) วิธีการประเมินความสอดคล้องสำหรับข้อบังคับทางเทคนิคและมาตรฐานสำหรับสินค้านำเข้า จะต้องไม่แตกต่างกับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศหรือในประเทศที่สาม
- (2) จะต้องมีการจัดพิมพ์โฆษณาระยะเวลาของขั้นตอนการตรวจสอบมาตรฐานของวิธีการประเมินความสอดคล้อง
- (3) ในกรณีที่มีวิธีการดำเนินการสำหรับการประเมินความสอดคล้องซึ่งกำหนดโดยองค์กรมาตรฐานระหว่างประเทศ ประเทศสมาชิกจะใช้วิธีการดังกล่าวสำหรับการประเมินความสอดคล้อง

2.5.6 ความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on Sanitary and Phytosanitary Measures; SPS)

มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เป็นมาตรการที่ใช้ในการกำจัดการนำเข้าสินค้าเกษตร เพื่อปกป้องและคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ พืช สัตว์ ภายในประเทศของตน ในด้านที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายในการบริโภค หรือเสี่ยงต่อโรคที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตที่ติดมากับพืช สัตว์ และผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสารเจือปนในอาหาร สารพิษหรือจุลินทรีย์ ที่เป็นพาหะของโรค ทั้งนี้การกำหนดระดับความปลอดภัยและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้านำเข้าจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้

มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เป็นมาตรการที่แต่ละประเทศกำหนดขึ้น แต่ต้องให้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น คณะกรรมาธิการอาหารระหว่างประเทศ (Codex Alimentarius Commission; Codex) สำนักงานโรคระบาดสัตว์สากล (The International Office of Epizootics; OIE) และองค์การตามความตกลงว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ (The International Plant Protection Convention; IPPC) โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

(1) หลักมาตรฐานสากล (Priority of International Standards) สมาชิกสามารถใช้มาตรการสุขอนามัยตามหลักสากล หรือกำหนดขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งนี้ต้องสะดวกต่อการนำมาใช้และเป็นที่ยอมรับได้โดยที่สามารถกำหนดค่าให้สูงกว่ามาตรฐานสากลได้ หากมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มาสนับสนุน

(2) หลักความเท่าเทียม (Concept of Equivalence) สมาชิกแต่ละประเทศสามารถใช้มาตรการสุขอนามัยที่แตกต่างกันในการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับผู้บริโภคของตน แต่ทั้งนี้สมาชิกต้องยินยอมนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่น หากประเทศดังกล่าวสามารถแสดงให้เห็นว่ามาตรฐานสุขอนามัยที่ถือปฏิบัติอยู่นั้น ให้ความปลอดภัยไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ความปลอดภัยที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนดและประเทศผู้นำเข้าสามารถตรวจสอบขั้นตอนการผลิตได้ หากมีการร้องขอ

(3) หลักการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) สมาชิกต้องมั่นใจต่อมาตรการสุขอนามัยที่นำมาใช้ ว่ามีวิธีการประเมินความเสี่ยงที่ชัดเจนและเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ พืช สัตว์ โดยการประเมินความเสี่ยงจะต้องใช้วิธีการที่เป็นระบบ ใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และต้องเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับของประเทศคู่ค้า

(4) หลักความโปร่งใส (Transparency) ประเทศสมาชิกที่กำหนดกฎระเบียบใหม่ที่เกี่ยวกับสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช หรือมีการทบทวนกฎระเบียบเดิม ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ จะต้องจัดพิมพ์เจตจำนงและแจ้งให้ประเทศสมาชิกทราบล่วงหน้าในระยะเวลาอันสมควร ก่อนมีการบังคับใช้ และประเทศนั้นอาจถูกตรวจสอบกลับได้ในเรื่องความเหมาะสมของกฎระเบียบนั้น

โดยหลักการในภาพรวมแล้ว การกำหนดมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ต้องตั้งอยู่บนเหตุผลและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และการใช้บังคับใช้จะต้องไม่เลือกปฏิบัติ และภายใต้ความตกลงดังกล่าว ด้ระบุให้รัฐบาลสามารถกำหนดมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชของตน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลได้ ในกรณีที่มาตรการในประเทศสูงกว่ามาตรฐานสากล อันมีผลทำให้เป็นข้อจำกัดทางการค้า ประเทศผู้ออก

มาตรการดังกล่าวจะต้องแสดงข้อมูลพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ว่ามาตรการสากลไม่เพียงพอที่จะปกป้องสุขอนามัย ในระดับที่ประเทศนั้นถือว่าเหมาะสมอย่างไร แต่ในความเป็นจริงประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาหลาย ๆ ประเทศ มีความเสียเปรียบในข้อตกลงนี้อย่างมาก รวมถึงประเทศไทยด้วย เนื่องจากการใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสินค้าเกษตรและอาหาร ส่วนมากต้องใช้ผลงานวิจัยมาสนับสนุน ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่ต้องใช้ระยะเวลาศึกษานาน จึงจะสามารถยืนยันผลการวิจัยได้ ดังนั้น การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่สูงกว่ามาตรการสากลหรือการโต้แย้งการใช้มาตรการที่สูงกว่ามาตรการสากล จึงไม่สามารถทำได้โดยง่าย ประเทศไทยจึงอยู่ในฐานะผู้ตามเท่านั้นและยังไม่สามารถดำเนินการในเชิงรุกได้ ประเด็นเรื่องการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันและอนาคต

ความคาบเกี่ยวระหว่างมาตรการ SPS และมาตรการ TBT

ตามกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ ภายใต้ความตกลงของแกตต์ เมื่อปี 2491 ระบุว่าประเทศภาคีสมาชิกสามารถออกมาตรการที่จำเป็นเพื่อปกป้องชีวิต หรือสุขอนามัยของมนุษย์ สัตว์ และพืช เท่าที่มาตรการนั้นไม่เป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างประเทศต่าง ๆ และมาตรการนั้นมีการบังคับใช้และไม่เป็นมาตรการแอบแฝงที่ใช้เพื่อกีดกันทางการค้า (TBT) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้บังคับหรือกฎระเบียบ เพื่อให้แน่ใจเรื่องคุณภาพสินค้าและการปกป้องชีวิตหรือสุขภาพของคน สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อม ว่าจะต้องไม่เป็นการสร้างอุปสรรคทางการค้าโดยไม่จำเป็น และจากความสำคัญในเรื่องการปกป้องชีวิตหรือสุขอนามัย การเจรจาในรอบอุรุกวัย ปี 2533 จึงมีความตกลงให้แยกเรื่องนี้ออก เป็นความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรฐานสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชต่างหาก ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538

เนื่องจากมาตรการความตกลง SPS และ TBT ขององค์การการค้าโลก มีความคล้ายคลึงกัน มีผลบังคับใช้กับผลิตภัณฑ์อาหาร และเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดทางเทคนิค มาตรฐาน กระบวนการประเมินความสอดคล้อง และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับอาหารอื่นๆ ในกรณีที่ไม่แน่ใจว่ามาตรการนั้น จะเป็นมาตรการหรือเกี่ยวข้องกับ ความตกลงใด ให้พิจารณาจากวัตถุประสงค์ของมาตรการนั้น เช่น หากมาตรการ มาตรฐาน กฎระเบียบ กระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องที่เกี่ยวข้องกับอาหารมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องมนุษย์ สัตว์ พืช หรือประเทศจากความเสียหาย ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากแมลง สารพิษ เชื้อโรคอันเกิดจากเชื้อ หรือการปนเปื้อนแล้ว มาตรการนั้น จะเป็นมาตรการความตกลง SPS หากไม่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นมาตรการตามความตกลง TBT ซึ่งสามารถแยกความแตกต่างของสองมาตรการนี้ตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

มาตรการ SPS	มาตรการ TBT
1. สารปรุงแต่งอาหารในอาหารหรือเครื่องดื่ม	1. การปิดฉลากผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม
2. กวาร์ปเนเปื้อนในอาหารและเครื่องดื่ม	2. ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพอาหารสด
3. สารพิษในอาหารและเครื่องดื่ม	3. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการบรรจุหีบห่อสำหรับผลไม้สด
4. สารตกค้างจากยาสำหรับสัตว์ และยาฆ่าแมลงในอาหาร	4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับขนาดและโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์
5. การออกไปรับรองความปลอดภัยของอาหาร ไปรับรองสุขอนามัยของสัตว์หรือพืช	5. การปิดฉลากเกี่ยวกับสุขอนามัยในบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหาร
6. วิธีการผลิตที่มีผลต่อความปลอดภัยของอาหาร	
7. ข้อกำหนดการปิดฉลากที่มีผลโดยตรงต่อความปลอดภัยของอาหาร	
8. การตรวจสอบกักกันพืชหรือสัตว์	
9. ข้อกำหนดในการประกาศเขตปลอดแมลงและโรค	
10. กระบวนการป้องกันและควบคุมหรือการจัดการแพร่ขยายของโรคในประเทศไทย	
11. ข้อกำหนดทางสุขอนามัยสำหรับผลิตภัณฑ์นำเข้า	

2.6 ความตกลงขององค์การการค้าโลก ที่พัฒนาไปสู่มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี

ความตกลงดังกล่าวถึงในข้อ 2.4 มีความตกลงที่น่าสนใจ 2 ประการ คือ มาตรการ SPS และ TBT ซึ่งได้พัฒนาเป็นเครื่องมือเพื่อการปกป้องทางการค้า และถูกใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (Non-Tariff Barriers; NTBs) เนื่องจาก ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก ได้อ้างถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ประกอบกับการเกิดสถานการณ์การค้าของโลกที่รุนแรงและเป็นปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศมากขึ้น เช่น ปัญหาการกีดกันรายสัปดาห์ ปัญหาการปนเปื้อนของสารพิษในสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ปัญหาความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารที่มาจากพืชหรือสัตว์ที่ดัดแปรพันธุกรรม และปัญหาโรคระบาดต่างๆ เช่น โรควัวบ้าในสหภาพยุโรป โรคหวัดนกในเอเชีย เป็นต้น จึงส่งผลให้มาตรการทั้งสองถูกนำมาบังคับใช้อย่างเคร่งครัดมากขึ้น ปัจจุบัน มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร เริ่มมีบทบาทและมีรูปแบบใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งมาตรการที่สำคัญ นอกจากมาตรการ SPS และ TBT ได้แก่ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Barriers to Trade; Env) มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-dumping; AD) และมาตรการตอบโต้การอุดหนุน (Countervailing Duty; CVD) เป็นต้น ซึ่งสาระสำคัญของแต่ละมาตรการ สรุปได้ดังนี้

2.6.1 มาตรการกีดกันภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-Dumping; AD)

เป็นมาตรการที่ประเทศผู้นำเข้า เรียกเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดเพิ่มจากภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้านำเข้าตามปกติ เพื่อชดเชยความเสียหายในกรณีที่ประเทศผู้ส่งออกทุ่มตลาดผู้นำเข้า โดยส่งสินค้าเข้าไปขายในราคาที่ต่ำกว่าราคาหรือมูลค่าปกติ ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าที่จำหน่ายในประเทศผู้ส่งออก เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมในประเทศผู้นำเข้าอย่างร้ายแรง

มาตรการนี้จะกระทำได้ ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าการทุ่มตลาดเกิดขึ้นจริง และการทุ่มตลาดก่อให้เกิดความเสียหายกับอุตสาหกรรมภายในประเทศที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน ซึ่งที่ผ่านมาไทยได้รับผลกระทบจากมาตรการนี้ในการส่งออกหลายสินค้า เนื่องจากปัญหาความคลุมเครือจากสาระในความตกลงฯ ทำให้ประเทศคู่ค้าสามารถใช้มาตรการ AD ที่ไม่เป็นธรรมมากดดันได้ง่าย โดยตัวอย่างสินค้าของไทยที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการ AD เช่น กุ้งแช่แข็ง เป็นต้น

2.6.2. มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-related Environmental Measures)

ปัจจุบันประเทศพัฒนาแล้ว ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยพิจารณาผลกระทบจากการผลิตวัสดุที่ใช้ผลิต ตลอดจนกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์เหลือใช้ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม โดยเกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานในระบบจัดการสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขโดยสมัครใจในการนำเข้าสินค้า คือ ต้องเป็นสินค้าที่มีกระบวนการผลิตที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากประเทศเหล่านั้นนำมาตรการนี้มาใช้อย่างเข้มงวดมากเกินไป จะมีผลต่อต้านทุนการผลิตและกลายเป็นการกีดกันทางการค้าได้ มาตรการที่จะมีผลกระทบต่อไทยอย่างมาก ได้แก่ การที่สหภาพยุโรปกำหนดมาตรฐานในระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขการนำเข้าสินค้า การจัดทำสมุดปกเขียวว่าด้วยนโยบายสินค้าครบวงจร (Green Paper on Integrated Product Policy; IPP) เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดช่วงอายุการใช้งานของสินค้า และนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร (White Paper on Food Safety) เป็นต้น

2.6.3. มาตรการตอบโต้การอุดหนุน (CVD)

ข้อตกลงว่าด้วยการอุดหนุนและมาตรการต่อต้านการอุดหนุน ซึ่งหากประเทศผู้นำเข้าพบว่าประเทศผู้ส่งออกให้การอุดหนุนจนกระทั่งทำให้ปริมาณการส่งออกสูงกว่าปริมาณการส่งออกในสภาวะปกติของการค้าเสรีแล้ว ประเทศผู้นำเข้าจะกำหนดมาตรการตอบโต้โดยการเก็บอากรจากสินค้านำเข้าชนิดนั้น ผลกระทบของมาตรการนี้จะคล้ายกับ AD ในแง่ที่ประเทศคู่ค้าสามารถใช้มาตรการ CVD ที่ไม่เป็นธรรมมากดดันได้ง่ายขึ้น จากความคลุมเครือของสาระความตกลง

2.6.4 มาตรฐานแรงงาน (Trade and Labour Standards)

ประเทศพัฒนาแล้ว ได้นำมาตรฐานแรงงานมาใช้เป็นเงื่อนไขในการนำเข้าสินค้า โดยเฉพาะจากประเทศกำลังพัฒนา เพื่อลดความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีค่าจ้างและมาตรฐานแรงงานต่ำกว่าประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งอาจนำมาใช้เป็นมาตรการในการกีดกันทางการค้าได้

2.6.5 ประเด็นปัญหาทางสังคม (Social Clause)

อนาคตสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป มีแนวโน้มจะนำปัญหาทางสังคมมาเป็นอุปสรรคทางการค้ารูปแบบใหม่ เช่น สวัสดิการทางสังคมของผู้มีรายได้น้อยและกรรมกร ปัญหาโสเภณีและโสเภณีเด็ก ปัญหายาเสพติด เป็นต้น หากดำเนินการทำได้สำเร็จ ประเทศทั้งสองจะสามารถใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้ากับประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างชอบธรรม ภายใต้กฎเกณฑ์การค้าโลก การค้าสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมของไทยจะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก เนื่องจากภาคเกษตรของไทยมีจุดอ่อน

ในเรื่องการใช้แรงงานเด็กและสตรี รวมทั้งค่าจ้างแรงงาน และสวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี แนวโน้มในอนาคตที่สินค้าส่งออกของไทยจะต้องประสบกับการนำมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรมาใช้ ได้แก่ สหภาพยุโรป ให้การอุดหนุนความมั่นคงทางด้านอาหาร การบังคับให้ติดฉลากสินค้า GMOs ระบุว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste form Electrical and Electronic Equipment; WEEE) และสวัสดิภาพสัตว์ ในขณะที่สหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มจะนำมาตรการต่อต้านการก่อการร้ายมาใช้ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องปรับตัว และติดตามความเคลื่อนไหวอย่างเข้มงวด โดยภาครัฐและเอกชนต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดในด้านข้อมูล กฎระเบียบทางการค้า เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย

2.7 ความสรุป

กฎเกณฑ์การค้าโลกที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรและอาหาร เป็นกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ ที่ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก มีพันธกรณีและข้อผูกพันที่ต้องปฏิบัติตามภายใต้ความตกลงต่างๆ เช่น ความตกลงแกตต์ และความตกลงเรื่องการค้าและการบริการ ภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก ซึ่งประกอบด้วย ความตกลงว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบก่อนการส่งออก ความตกลงที่เกี่ยวกับการประเมินราคาเพื่อการศุลกากร ความตกลงว่าด้วยการออกใบอนุญาตนำเข้า ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (มาตรการ TBT) และความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (มาตรการ SPS)

มาตรการ TBT และ SPS เป็นมาตรการสำคัญที่ประเทศคู่ค้านำมาใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งนับวันจะทวีความเข้มงวดมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากสองมาตรการนี้แล้ว มีมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีที่ถูกนำมาใช้ในเวทีการค้าโลก คือ มาตรการเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการค้า มาตรฐานแรงงาน และประเด็นปัญหาทางสังคม

ด้วยเหตุที่ประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก ไม่สามารถหลีกเลี่ยงต่อมาตรการกีดกันทางการค้าดังกล่าวได้ ดังนั้น สิ่งสำคัญและที่จำเป็นสำหรับประเทศไทย คือ การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดและสาระสำคัญของมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะมาตรการ TBT และ SPS เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือและการศึกษาวิจัยเพื่อหาหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับประเทศไทยในการเจรจาในเวทีการค้าโลก ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

บทที่ 3 มาตรการทางการค้าโลกสำหรับสินค้าเกษตรและอาหาร

3.1 ความนำ

การเข้าสู่ระบบการค้าเสรีตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลกแม้จะเป็นการผลักดันให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกจะต้องปรับเปลี่ยนมาตรการทางการค้า โดยการลดข้อกีดกันทางด้านภาษีศุลกากรลง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการขยายตัวของตลาดการค้าสินค้าระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกจะให้ความเห็นชอบร่วมกันในการลดการกีดกันทางด้านภาษีศุลกากรลง แต่ในหลายประเทศได้นำมาตรการการกีดกันทางการค้าในรูปแบบอื่นๆ ที่มีใช้ภาษีศุลกากร โดยเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการให้การคุ้มครองกับความปลอดภัยของผู้บริโภค เช่น มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ซึ่งจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรที่เสี่ยงต่อการบริโภคหรือเสี่ยงต่อโรคที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตที่ติดมากับพืช สัตว์ และผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ยังมีมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบอื่นๆ ของประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป เป็นต้น ที่ออกมาเพื่อใช้บังคับการนำเข้าสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหารอีกจำนวนมาก ซึ่งจะสร้างผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหารของไทยตามมา

เป็นที่ตระหนักดีว่า ในเวทีการค้าโลกมิใช่เป็นตลาดเสรีเสมอไป ทั้งนี้เพราะในระบบของการค้าจะต้องมีกฎระเบียบเพื่อให้คู่ค้าสินค้าระหว่างประเทศได้ถือปฏิบัติ โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานของระบบการผลิตและมาตรฐานของตัวสินค้า เพื่อให้การคุ้มครองด้านความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งในการค้าสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหารจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของระบบและระเบียบนี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งกฎระเบียบดังกล่าว นอกจากจะเป็นผลจากข้อกำหนดของความตกลงขององค์การระหว่างประเทศแล้ว ยังมีกฎระเบียบอันเป็นผลจากข้อกำหนดของแต่ละประเทศด้วยเช่นกัน

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ ได้ประกาศแจ้งกฎระเบียบและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และมาตรการว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT) ภายใต้องค์การการค้าโลก เป็นจำนวนมาก และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมการของประเทศไทย ในบทนี้จึงขอเสนอประกาศแจ้งมาตรการ SPS และ TBT เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูป และอาหาร ในช่วงระหว่างปี 2546 - 2548 ของประเทศคู่ค้าที่สำคัญกับประเทศไทย ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ ดังตารางที่ 3-1 ถึง 3-12